

Фізична освіта і спорт

УДК 378.1:37.012

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15726142>

Особливості формування індивідуального стилю спортивного тренера

Маляр Едуард Імреївич

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль,
<https://orcid.org/0000-0002-5913-5642>

Маляр Неля Степанівна

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль,
<https://orcid.org/0000-0003-0274-601X>

Циквас Роман Станіславович

Заслужений тренер України, професор,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль,
<https://orcid.org/0000-0002-7859-9100>

Прийнято: 13.06.2025 | Опубліковано: 23.06.2025

Анотація. У даній роботі визначено та охарактеризовано особливості формування індивідуального стилю спортивного тренера з урахуванням соціального змісту його професійної діяльності, який здійснюється у двох напрямках: процесу передачі своїм вихованцям соціального досвіду,

накопиченого людством, та процесу перетворення навколишньої дійсності; проаналізовано шляхи підвищення рівня професійної діяльності тренера в єдності «оперативно-технічних» здібностей (знання, уміння, навички) тренера та рівня його духовної культури; проаналізовано основні вимоги до тренера-викладача, сформульовані на основі теоретичного аналізу нормативних, інформаційно-методичних документів для спеціальності А 7 «Фізична культура і спорт» (необхідність володіння професійними знаннями, вміннями, навичками, вміння працювати з людьми, мати високий рівень володіння професійно необхідними якостями, ведення безперервної освіти та самоосвіти, уміння вести виховну роботу з вихованцями); розкрито особливості міжособистісних відносин у системі «тренер - спортсмен»; охарактеризовано педагогічні вміння та навички як основні компонентами кваліфікаційної характеристики тренера (психолого-педагогічні знання про цілі, завдання, принципи, методи і прийоми навчання та виховання особистості спортсмена, спрямованих на формування свідомості будь-якої діяльності); визначено форми і методи організації спортивної роботи тренерів і спортсменів; розкрито способи організації повноцінного життя людей, включених у сферу спорту та напрямки, що дозволяють підключити до цієї роботи тренерів, спортсменів, громадськість із різних сфер науки, культури, народного господарства.

Ключові слова: професійна діяльність, спортивний тренер, спортивна підготовка, індивідуальний стиль, педагогічні вміння.

Peculiarities of forming an individual coaching style

Maliar Eduard

Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, Associate Professor,

Western Ukrainian National University, Ternopil,

<https://orcid.org/0000-0002-5913-5642>

Maliar Nelia

Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, Associate Professor,
Western Ukrainian National University, Ternopil,
<https://orcid.org/0000-0003-0274-601X>

Tsykvas Roman

Honored trainer of Ukraine, professor,
Western Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-7859-9100>

Annotation. *This work identifies and characterizes the peculiarities of shaping the individual style of a sports coach with respect to the social context of his professional activity, which affects two directions: the process of transferring his training to his students social knowledge accumulated by humanity, and the process of transformation into unnecessary activity; the ways of advancing the level of professional activity of a trainer in terms of “operational and technical” abilities (knowledge, intelligence, skills) of the trainer and the level of his spiritual culture have been analyzed; analyzed the main benefits of a trainer-implementation, formulated on the basis of a theoretical analysis of normative, informational and methodological documents for specialty A 7 “Physical culture and sports” (the need for professional training knowledge, knowledge, skills, skillful dealing with people, mother of a high rank of Volodin, professionally necessary skills, conducting continuous enlightenment and self-illumination, skillfully conducting divine work with disciples); the peculiarities of inter-personal relationships in the “coach-athlete” system are revealed; characterized by pedagogical knowledge and skills as the main components of the qualification characteristics of the coach (psychological and pedagogical knowledge about the goals, training, principles, methods and techniques of training and development of the athlete’s characteristics, directly for shaping evidence of any*

activity); the forms and methods of organizing sports work of coaches and athletes are indicated; The methods of organizing the meaningful life of people involved in the sphere of sports have been revealed and directly, which allows us to connect to this work coaches, athletes, and a large number of people from various spheres of science, culture, and national government.

Keywords: *professional activity, sports coach, sports training, individual style, pedagogical ideas.*

Огляд літературних джерел. Постановка проблеми. На сучасному етапі проблемам професійної підготовки майбутніх спортивних тренерів та особливостям професійної діяльності фахівців у сфері фізичної культури і спорту присвячено чимало наукових робіт: у працях Бурли А. розкрито особливості психологічні аспекти діяльності спортивних тренерів [1]; у наукових дослідженнях Іваній І.В., Бойченко М.А., Антонова О.Є. охарактеризовано сучасні тенденції професійно-педагогічної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту в університетах країн Європейського Союзу [2]; Лаврентьєв О.М., Крупеня С.В., Малинськиць І.Й. проаналізували особливості формування моделі професійної підготовки тренера з обраного виду спорту [4]; у працях Мішина С., Бур'яноватого О., Собко Н. охарактеризовано педагогічну майстерність спілкування тренера як спортивного менеджера команди в ігрових видах спорту [9]; Рибалко Л.М., Оніщук Л.М. розкрили зміст підготовки майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до самостійної організації навчально-тренувального процесу [13]; у наукових дослідженнях Мулика В.В., Камаєва О.І. проаналізовано теорію системності і системного підходу в професійній діяльності тренера [10]; Павлюк Є.О. охарактеризував професійну компетентність як складову професійної діяльності майбутніх тренерів-викладачів [11].

Проте, проблема формування індивідуального стилю спортивного тренера з урахуванням соціального змісту його професійної діяльності, спрямованості підготовки спортсмена на гуманізацію спортивної діяльності, головним завданням якої є загальнокультурний розвиток спортсмена, розвиток у єдності його тілесних та духовних, природних та соціальних, фізичних та моральних якостей розроблена недостатньо. Тому завдання розширення сфери свідомості особистості тренера, орієнтація його на гуманістичні цінності сьогодні особливо актуальна. Процеси життєдіяльності на сучасному етапі висувають нові вимоги до тренера як до фахівця і людини, до його морально-психологічних якостей.

Виходячи з цього, **метою** нашого дослідження було визначити та охарактеризувати особливості формування індивідуального стилю спортивного тренера з урахуванням соціального змісту його професійної діяльності.

Методи дослідження. Для реалізації поставленої мети використані теоретичні методи: аналіз, синтез, індукція, дедукція.

Результати дослідження. Соціальний зміст професійної діяльності тренера полягає у забезпеченні двох основних процесів: процесу передачі своїм вихованцям соціального досвіду, накопиченого людством, та процесу перетворення навколишньої дійсності. Процес передачі соціального досвіду реалізується у спеціально організованій педагогічній діяльності [8, 9, 16].

У традиційній на сьогодні системі фізичної культури та спорту відсутні уявлення та конкретні розробки (проекти) щодо напрямів розвитку навчально-виховних установ, які дозволяють підключити до цієї роботи як професійних педагогів, тренерів так і громадськість із різних сфер науки, культури, народного господарства. Відсутність цих уявлень та виробничий характер навчальних закладів не дозволяє підключити до роботи з розвитку освітніх структур широкі верстви компетентної громадськості, яка змогла б ставити освітні цілі, отримувати нові культурні освітні продукти, змінювати технології навчання та форми організації освіти. Через це поки що не вдається зробити навчальні

заклади (у тому числі й спортивні школи) принципово відкритою системою, яка тісно взаємодіє з іншими сферами у питаннях розвитку освіти в Україні [2, 5, 7].

Всі ці характеристики з різних сторін фіксують одну базову особливість сьогоднішньої системи фізичної культури та спорту - відсутність у ньому механізмів розвитку.

Будучи вбудованою в контекст освітньо-виховної практики, педагогічна діяльність тренера покликана здійснювати цілеспрямоване формування творчої особистості, здатної до саморозвитку, відтворення соціального досвіду, перетворення та створення нових знань, цінностей [1, 6, 7].

Для виокремлення діяльності тренера із загальної професійної педагогічної групи необхідно враховувати, що, здійснюючи свою діяльність у суспільстві, тренер як представник будь-якої професійної спільноти, знаходить у суспільстві «не просто зовнішні умови, до яких він повинен пристосовувати свою діяльність» [4, 9, 13]. Надзвичайно істотним, навіть головним для людини є те, що ці суспільні умови самі несуть у собі мотиви та цілі її діяльності, її засоби та способи. Ми визнаємо важливість суспільних умов, які багато в чому детермінують професійну діяльність тренера. Однак, віддаючи пріоритет особистості, визнаючи її головною цінністю та суб'єктом історичного розвитку, ми ставимо за мету формування індивідуального стилю спортивного тренера.

Фахівці зазначають, що, на жаль, професійна діяльність тренера сьогодні втрачає культурний, моральний, особистісний і водночас «предметно-змістовний чи предметно-діяльнісний контекст та зміст». Відбувається розрив освіти, діяльності та культури, діяльності та життя, діяльності та моральності. Наслідком цього є втрата соціальної відповідальності за вчинок, як зазначають дослідники, зведення вчинку до рівня біологічного та технічного акту [1, 3, 8, 11].

Отже, про високий рівень професійної діяльності тренера можна говорити, оцінюючи в єдності «оперативно-технічні» здібності (знання, уміння, навички) тренера та рівень його духовної культури [2, 10, 14].

Відновлення та розширення загальнокультурного контексту діяльності тренера має привести до гармонійного поєднання в рівній ступені розвиненої фізичної сили, інтелектуальних можливостей та загальної культури. Такий підхід дає можливість отримати високоосвіченого, висококультурного і грамотного спеціаліста в будь-якій галузі, в тому числі й у сфері фізичної культури і спорту, фахівця, здатного побачити результат своєї праці, якою є людина, особистість спортсмена, дитини, учня [9].

Зміст будь-якої професії визначається, насамперед, об'єктивними вимогами суспільства. Мета фізичного виховання - формування здорових, фізично досконалих, соціально активних, морально стійких людей, орієнтованих на загальнолюдські цінності та ідеали [2, 5]. На думку фахівців, спортивне тренування як педагогічний процес - це спеціальний процес фізичного виховання, безпосередньо спрямований досягнення спортивних результатів [8, 11, 15].

Іншими словами, це є «...процес фізичного виховання через спорт, за допомогою спорту. Важливо при цьому мати на увазі, - доповнюють автори, - що спорт у педагогічному відношенні не самоціль, а засіб виховання, оздоровлення та підготовки до життя» [1, 2, 4, 9, 10]. Досягнення цих цілей здійснюється шляхом успішного вирішення виховних, освітніх та оздоровчих завдань, які реалізуються у процесі планомірної діяльності тренера-викладача. Вимоги до тренера-викладача, сформульовані на основі теоретичного аналізу нормативних, інформаційно-методичних документів для спеціальності А 7 «Фізична культура і спорт» говорять про необхідність володіння професійними знаннями, вміннями, навичками, вмінням працювати з людьми, мати високий рівень

володіння професійно необхідними якостями, ведення безперервної освіти та самоосвіти, уміння вести виховну роботу [7, 8, 14].

Володіння цими якостями неможливе без особистісної установки тренера до своєї професії, що насамперед передбачає визнання у своїх учнях суб'єктів їх власної діяльності, здатних до самовизначення, самовираження, вільного цілепокладання [3, 4, 9].

Численні дослідження показують, що найбільш прогресивні концепції педагогіки спорту визнають основною метою гуманізацію спортивної діяльності, головним завданням якої є загальнокультурний розвиток людини, яка займається спортом, розвиток у єдності її тілесних та духовних, природних та соціальних, фізичних та моральних якостей, розвиток, що забезпечує свідоме, цілеспрямоване становлення особистості спортсмена в умовах спортивної діяльності [2, 5, 10].

На жаль, сьогодні у сфері фізичної культури і спорту при роботі тренера зі спортсменами, особливо високої кваліфікації, часто виникає розрив між фізичним удосконаленням спортсмена та роботою по формуванню особистості спортсмена. Наявність цього розриву негативно позначається і тренувальному процесі і результатах професійної діяльності тренера, оскільки моральний стан, на думку фахівців [8, 9], є тим цементуючим компонентом спортивних якостей спортсмена, який підвищує потенціал можливостей до непізаного рівня. Тренер повинен бачити людину насамперед, а потім спортивний результат.

Виховна функція тренера виділяється як самостійна, вона відображає цілі та завдання професійної діяльності. Її значення різне в залежності від віку та кваліфікації спортсменів. Так як в даний час у спорті високих результатів домагаються вже у віці 13-17 років, то ця обставина пред'являє підвищені вимоги до поведінки спортсменів, особливостей їх міжособистісних відносин у системі «тренер - спортсмен». Отже, різко зростає роль виховної функції тренера,

спрямованої на становлення особистості спортсмена, його моральних, загальнокультурних якостей [2, 4, 14, 15].

Фахівці зазначають, що професійну діяльність педагога-тренера необхідно відносити до особливого виду діяльності людини - педагогічної діяльності, в процесі якої здійснюється «відтворення» теорії та практики у сфері фізичної культури і спорту, що забезпечує передачу наявних суспільно значущих культурних норм здорового способу життя молодому поколінню. Отже, у процесі професійної діяльності тренер передусім має транслювати педагогічні функції [1, 4, 5, 7, 12].

Педагогічні вміння та навички є найважливішими компонентами кваліфікаційної характеристики тренера. Вони є формою реалізації теоретичних знань. У педагогічних вміннях реалізуються, перш за все, психолого-педагогічні знання про цілі, завдання, принципи, методи і прийоми навчання та виховання особистості спортсмена, спрямованих на формування свідомості будь-якої діяльності [2, 8, 9].

Останнім часом значно збільшилася кількість досліджень, присвячених безпосередньо підготовці тренера до його майбутньої діяльності [9]. Дослідженню проблеми формування професійних та спеціальних умінь та навичок у студентів присвячені чимало наукових праць [2, 7, 8].

Професійна діяльність тренера формується на основі певних закономірностей, що відбивають найбільш суттєві зв'язки та тенденції її розвитку. До них відносяться, перш за все, її детермінованість об'єктивними потребами, соціальним замовленням суспільства, завданнями соціально-економічного та духовного розвитку країни [3, 5, 7, 11].

Специфікою професійної діяльності тренера є те, що процес формування основних якостей спортсмена та передача знань та умінь відбувається на особливому матеріалі - матеріалі навчання руховим діям. Це вимагає від тренера

вміння здійснювати переведення матеріалу інтелектуальних знань у спосіб орієнтування для спортсмена, а потім - у рухову дію [7, 13].

У ряді досліджень зазначено, що специфіка діяльності тренера полягає також у тому, що педагогічні функції він виконує не лише в рамках тренувального режиму, а й у процесі змагань, сумісних поїздок на збори. Тренер, що знаходиться в рамках жорсткої централізованої, ієрархічної системи управління із задалегідь запланованими цілями та змістом роботи, виявляється в умовах виконання чужої волі, відтвореної в наказах та інструкціях. Це породжує «практицизм, цілеспрямованість, іноді доходить до ригідності, жорсткості в діяльності, небажання змін, ортодоксальності» [7, 8, 10]. Це, мабуть, обумовлено надмірною регламентованістю і підконтрольністю самої професійної діяльності тренера.

Такі особисті якості забезпечують високу стабільність у професійній діяльності, але перешкоджають новаторству. У результаті за подібних форм і методів організації спортивної роботи у тренерів і спортсменів виникає відчуження до справжніх процесів розвитку. Сьогодні у спорті відсутні уявлення про способи організації повноцінного життя людей, включених у сферу спорту, та напрямки, що дозволяють підключити до цієї роботи тренерів, спортсменів, громадськість із різних сфер науки, культури, народного господарства. Через це поки що не вдається зробити спорт принципово відкритою системою, що тісно взаємодіє з іншими сферами у питаннях розвитку.

Фахівці вважають, що на сучасному етапі спорт націлений на відтворення стану справ, що склалося в суспільстві, а не на його розвиток, формування та пошук нового. Наслідком є потужна протидія спорту будь-яким спробам запровадити нове в саму сферу спорту. Це твердження може бути обґрунтоване тим, що в сучасному спорті відсутні механізми розвитку, прийоми та способи роботи з випереджаючими життя сучасного суспільства формами мислення, організації діяльності, формами та принципами відносин між людьми.

Відсутність процесів розвитку проявляється в тому, що при організації навчально-тренувального процесу акцент ставиться на примусово-обов'язкових формах, а не на використанні методів та способів самоорганізації, саморозвитку, самоосвіти. У спортсменів та тренерів у спорті вищих досягнень практично немає вільного часу та сил для власного духовного зростання та саморозвитку [2, 3, 5, 8].

Соціальні позиції: права, обов'язки тренера та спортсмена багато в чому залежать від того, хто організує діяльність та керує нею. Існуюча система вирішує це питання однозначно: одноосібно керуючи процесом навчання, тренер дедалі менше звертає увагу на потреби, інтереси, бажання спортсмена, орієнтуючись лише на вимоги навчальних програм, оскільки від виконання залежить оцінка своєї діяльності. За такої взаємодії тренер сприймає спортсмена односторонньо, частково, найчастіше лише щодо спортивних здібностей. Це детерміновано вузькістю, обмеженістю здійснюваної діяльності: організацією та передачею знань, умінь та навичок рухових дій з боку тренера та засвоєнням цих умінь спортсменом [11].

За такої організації діяльності повноцінна освіта зводиться до процесу засвоєння специфічно професійних моментів, спрямованих переважно на розвиток фізичних якостей. В результаті такого навчання після виходу з великого спорту спортсмен не готовий до участі у жодній соціальній діяльності, у її культурних формах. Цілісність особистості з її різноманітним думок, почуттів, потреб, інтересів залишається поза спортивної взаємодії [7, 15].

Дослідники вважають, що система, що функціонує таким чином, цілеспрямовано витісняє із соціального контексту повноцінного життя та діяльності людей, обмежуючи їхню життєдіяльність. Але тим більше відповідальність лягає на самого тренера, особливість діяльності якого полягає в розширенні простору власної взаємодії зі спортсменом, так як їх спілкування не обмежується тільки навчально-тренувальним і змагальним режимом, воно

здійснюється в поїздках, на зборах, на дозвіллі. Діяльність спортсмена локалізована, в основному, взаємодією з тренером і членами команди, де тренер відіграє, безсумнівно, провідну роль [2, 4, 6, 7].

Будучи практично єдиним джерелом передачі моральних норм, ціннісних установок, світоглядних позицій, тренер здійснює найважливішу задачу формування особистості спортсмена. Що буде закладено тренером в особистість спортсмена, то він буде нести в суспільство. Тренер повинен виховувати таких яскравих і творчих особистостей, як сам.

Успішна діяльність тренера зі спорту, в силу її специфічних особливостей, немислима без авторитету. Звернення до авторитету особи тренера не випадково. Авторитет створюється повільно, він пов'язаний з довірою, виключає примушення у взаємовідносинах дітей і педагога [1, 8]. Це повною мірою відноситься до тренерської діяльності, так як аналізу і юних і дорослих спортсменів піддаються вчинки, поведінка, розум тренера. При невідповідності морального вигляду тренера уявленням спортсменів (особливо дорослих) виникає конфлікт. Якщо ж тренер користується незаперечним авторитетом, всі його вчинки, стиль поведінки, способи спілкування переймаються, «фотографуються» і переносяться у життя спортсмена, набуваючи стійкі соціально-особистісні особливості [2, 7, 9, 11, 15, 16].

Необхідно відзначити, що соціально-педагогічної особливістю діяльності є, по-перше, добровільність контактів спортсмена з тренером, що означає можливість у будь-який час припинити заняття спортом, вибрати іншого тренера.

Висновки. 1. У сучасному спорті відсутні механізми розвитку, прийоми та способи роботи з випереджаючими життя сучасного суспільства формами мислення, організації діяльності, формами та принципами відносин між людьми. Відсутність процесів розвитку проявляється в тому, що при організації навчально-тренувального процесу акцент ставиться на примусово-обов'язкових

формах, а не на використанні методів та способів самоорганізації, саморозвитку, самоосвіти. У спортсменів та тренерів у спорті вищих досягнень практично немає вільного часу та сил для власного духовного зростання та саморозвитку.

2. Професійну тренерську діяльність необхідно будувати на інших підставах, в іншому випадку надалі не можливе її суттєве перетворення та розвиток. Як відомо, будь-який розвиток пов'язаний як з появою новоутворень, і з деструкцією сформованих структур діяльності, мислення, ціннісних установок. Тому сьогодні кожен тренер поставлений у ситуацію вибору: або розвиватися і руйнувати рутинний порядок, або бути «хорошим» працівником у рамках певної установчої структури і підтримувати «норми» діяльності, що склалися. Така ситуація вимагає від кожного тренера особистісного та професійного самовизначення.

Список використаних жжерел

1. Бурла, А., Петренко, О., Бурла, О., & Босько, В. (2023). Психологічні аспекти діяльності спортивних тренерів / *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*, (5(164)), 47-50. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.5\(164\).10](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.5(164).10)

2. Іваній І.В., Бойченко М.А., Антонова О.Є. Сучасні тенденції професійно-педагогічної підготовки фахівців фізичного виховання та спорту в університетах країн Європейського Союзу [Текст] / Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал / МОН України, Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка ; Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2019. № 1 (85). С. 159-171.

3. Калениченко Р.А., Наумець Є.О. Професійна майстерність тренера / Київ: КНУБА, Талком., 2023. 24 с.

4. Лаврентьєв О.М., Крупеня С.В., Малинський І.Й. Формування моделі професійної підготовки тренера з обраного виду спорту / Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. 2021. Вип. 5 (136). С. 58-61.
5. Маляр Е.І., Маляр Н.С. Професійна майстерність тренера: Методичні рекомендації / Тернопіль, ЗУНУ: Економічна думка, 2023. 36 с.
6. Маляр Е.І., Маляр Н.С. Педагогічна техніка у професійній діяльності тренера: Методичні рекомендації / Тернопіль, ЗУНУ: Економічна думка, 2023. 24 с.
7. Маляр Е.І., Маляр Н.С. Критерії педагогічної майстерності та передумови підвищення ефективності діяльності тренера: Методичні рекомендації / Тернопіль, ЗУНУ: Економічна думка, 2023. 16 с.
8. Маляр Е.І., Маляр Н.С., Беспалова Н.М. Вплив індивідуального стилю на професійну діяльність тренера / *Науковий часопис: Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт): зб. наукових праць. К.: Видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2024. Випуск 1 (173) 24. С. 86-89.*
9. Мішин, С., Бур'яноватий, О., Собко, Н. (2025). Педагогічна майстерність спілкування тренера як спортивного менеджера команди в ігрових видах спорту / *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15, (3К(188), 220-223. [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.03k\(188\).49](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2025.03k(188).49).*
10. Мулик В.В., Камаєв О.І. Теорія системності і системний підхід в професійній діяльності тренера : навч.-метод. посіб. / Харків : ХДАФК, 2017. 88 с.
11. Павлюк Є.О. Професійна компетентність як складова професійної діяльності майбутніх тренерів-викладачів / *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер. 11: Педагогічні та психологічні науки. 2014. № 2. С. 109-117.*

12. Петровська Т.В. Майстерність спортивного педагога: навч. Посібник/ Т.В. Петровська. Київ: НУФВСУ, вид-во «Олімпійська література» 2015. 184 с.
13. Рибалко Л.М., Оніщук Л.М. Підготовка майбутніх фахівців фізичної культури і спорту до самостійної організації навчально-тренувального процесу / Моделювання компетентнісної професійної освіти в контексті євроінтеграції: монографія / кол. авт; за заг. ред. проф. Н. П. Волкової. – Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля, 2021. С. 276-287.
14. Ребрина А.А. Особливості професійно-педагогічної діяльності тренера-викладача з виду спорту та його професійно-важливі якості / Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2021. Вип. 9 (140). С. 86–89.
15. Сергієнко В.М. Фізкультурно-спортивна діяльність тренера з виду спорту : навчальний посібник / Суми : Сумський державний університет, 2022. 184 с.
16. Redchuk, R., Doroshenko, T., Havryliuk, N., Medynskii, S., Soichuk, R., Petrenko, O., Pavelkiv, R., Rybalko, P., Maliar, E., Maliar, N., Chornodon, M., Boretskyi, V. / Developing the Competency of Future Physical Education Specialists in Professional Interaction in the Field of Social Communications. Revista Romaneasca pentru Educatie (2021), Multidimensionala, 12 (4), 289-309.